

KAYNAĞINI GELENEKTEN ALAN HİSARCILAR

Öztürk EMİROĞLU*

ÖZET

Türk süreli yayın tarihinin uzun ömürlü dergilerinde biri olan Hisar, "fikir, sanat ve edebiyat dergisi" çerçeve başlığıyla, Ankara'da yayımlanır (1950). Hisar, 1940'lı yıllarda özellikle Garip anlayışı yüzünden Türk edebiyatının gelenekle zayıflayan bağını yeniden güçlendirmek, yazdıklarını sanat ve edebiyatseverlere ulaştırmak, sanat ve edebiyat hayatına seviye getirmek, "kökü mazide olan âti" çizgisinde eserler vermek, sosyalist sanat anlayışına karşı bir sanat hareketi oluşturmak gibi amaçlarla çıkarılır. Dergi, bu amaçlardan hiç bir zaman taviz vermeden yarım asra yakın yayımlanır. İlkeli yayımdan dolayı, T. Sait Halman 1950-1975 arasını "Hisar Çığı" olarak niteler.

Hisarcıların, edebî bakımdan geleneğin iki temel kolu halk ve divan edebiyatı ile modern edebiyatın, Garip ve sosyalist gerçekçiler ile İkinci Yeni anlayışları dışındaki bütün oluşumlarından yararlandıkları söylenebilir. Ayrıca Yahya Kemal Beyatlı neo-klasizmi ve az da olsa Ahmet Haşim sembolizmini bireysel meziyetleriyle birleştirerek bir yandan Genç Kalemler, diğer yandan Hecenin Beş Şairinin etkisinde kalmışlardır. Kültürel yönden ise tarih, din, dil, Anadolu coğrafyası ve insanları gibi kaynaklardan beslenmişlerdir. Bu da Hisarcıların hem geçmiş edebiyattan hem de o edebiyatı besleyen kültürel kaynaklardan yararlandığını gösterir. Sanat eserleri, meydana geldiği devrin tarihi ve kültürel olaylarından, sanatkarların karakterlerinden, toplumsal ilişkilerden izler taşır. Edebiyat eserlerinde bu izleri takip etmek ve ortaya çıkarmak edebiyat bilimi açısından bir zorunluluktur. Bu bağlamda bu incelemede, şehirli bürokrat şair ve yazarlar olarak Hisarcıların yararlandıkları kaynaklar gösterilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Hisar, gelenek, yarar, kaynak

* Yrd. Doç. Dr., Varşova Üniversitesi Doğu Dilleri Fakültesi
o.emiroglu@uw.edu.pl

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

HİSARCILAR, WHO TAKE THEIR SOURCE FROM TREDITION

ABSTRACT

Hisar is one of the long-life periodicals in the history of Turkish periodicals. It was published in Ankara (1950) under the topics of “idea, art and literary review”. The aim of publishing Hisar was, especially due to concept of Garip, to restrengthen the weakening connection of the tradition with the Turkish literature, to present what they wrote to literary lovers, to upgrade the level of art and literature, to make an art action against the sympathy of socialist art. The periodical was published almost half a century without compromising. Due to their principle in publishing the periodical, T. Sait Halman qualifies the years between 1950-1975 as “The Era of Hisar”. It is said that Hisarcılar benefited from the public and divan literature, and all the formations but Garip and socialist realists of modern literature and the Second New. Furthermore, they connected their individual superiority with the neoclassism of Yahya Kemal Beyathı and symbolism of Ahmet Haşim.

They were both under the impression of young writers and five poets of syllable. Culturally, they benefited from the source such as history, religion, language, the geography and people of Anatolia. This shows that Hisarcılar benefited from both past literature and cultural resources that feed the literature. Works of art has the history of the era coming from and cultural phenomenon, characters of artists, and public relations. In literary products, we have to follow and discover them from the point of the science of literature. In this study, the sources, which Hisarcılar benefited from as bureaucrat poets and writers from cities, have been displayed.

Key Words: Turkey, Hisar, tredition, benefit, source

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

A. Hisar Dergisi ve Topluluğu

Türk süreli yayın tarihinin uzun ömürlü dergilerinden biri olan **Hisar**, "fikir, sanat ve edebiyat dergisi" çerçeve başlığıyla, Ankara'da yayımlanır.¹ **Hisar**, 1940'lı yıllarda özellikle Garip anla-

¹ Mart 1950'de Ankara'da yayımlanmaya başlayan Hisar dergisinin ilk yayım dönemi Ocak 1957'de sona ermiştir. Bu yayım dönemi 6 yıl 11 ay sürmüştür ve 75 sayı çıkmıştır. Şubat 1957-Aralık 1963 arasında 7 yıl yayımına ara verilen derginin ikinci yayım dönemi; Ocak 1964'te başlamış ve Aralık 1980'de sona ermiştir. Bu yayım dönemi ise 17 yıl sürmüştür ve 202 sayı yayımlanmıştır. Hisar'ın iki yayım dönemi 23 yıl 11 ay sürmüştür ve toplam 277 sayı çıkmıştır. Hisar'ın yayım hayatı ve kaç sayı çıktığı hakkında kaynakların çoğunda eksik ve yanlış bilgiler bulunmaktadır. Vedat Günyol: "Munis Faik Ozansoy'un yöneticiliğinde 75. sayı çıkan Hisar (16 Mart 1950-Ocak 1957-Aralık 1980) hece şiirinin can çekişme döneminde, tutucu bir anlayışa sıkı sıkıya bağlı kalmış, İlhan Geçer, Mehmet Kaplan, Zorlutuna ve Ozansoy dördünlüsünün (bu doğru olmayabilir) şiir ve beğenisini sürdürmüştür. (**Sanat ve Edebiyat Dergileri**, İstanbul 1986, s. 55-56). Vedat Günyol'un buradaki ilk yanlışlığı dergiyi toplam 75 sayı çıkmış göstermesidir. İkinci cümlesindeki yargı kendisinin de belirttiği gibi yanlıştır. Erdal Doğan, "16 Mart 1950'de Munis Faik Ozansoy yönetiminde Ankara'da aylık olarak çıkmaya başlayan Hisar dergisi, 7 yıl aralıksız sürdürür yayını. 75 sayı sonra, Ocak 1957 yılında kapanır. 1 Ocak 1964'te yeniden çıkar, bu kez Aralık 1980'e kadar 277 sayı yayımlanır." (**Edebiyatımızda Dergiler**, İstanbul 1997, s. 47) Burada Erdal Doğan'ın yanlışlığı ise **Hisar**'ı ikinci yayım döneminde 277 sayı çıkmış olarak göstermesidir. Erdal Doğan'ın verdiği rakamları topladığımızda dergi 75+277=352 sayı çıkmış olur. Halbuki **Hisar** toplam 277 sayı yayımlanmıştır. Ayrıca Hisar'ın yayımlanmasında ve Hisar topluluğunun oluşmasında yol gösterici rol üstlenen, 1975'e kadar 'Yazı Kurulu Başkanı' ve başyazar olarak görünen Munis Faik Ozansoy'un, dergi yönetiminde hiçbir zaman resmi olarak görev almadığı halde, resmi olarak onun yönetiminde yayımlanmış şeklinde bilgi vermesi ikinci yanlışlığı noktasıdır. Necmettin Turinay ise; "Hisar'ın Künyesi", başlıklı yazısında Hisar'ın II. yayım dönemiyle ilgili olarak "S.202-207" şeklinde iki rakam vermektedir. Buradaki 207 sayısı yanlıştır. (Bkz: **Türk Edebiyatı**, S. 120, Ekim 1983, s. 38). **Hisar**'ın yayım hayatı ile ilgili yanlış bilgiler verilmesinde dergi yöneticilerinin de biraz payı bulunmaktadır. Çünkü onlar derginin yayımına ara verilen 1957-1964 yıllarını hesaba katmadan, Hisar'ı 30 yıl yayımlanmış bir dergi olarak göstermişlerdir. Örnek: Mustafa Necati Karaer, "Hisar 30 Yaşını Doldururken" **Hisar**, S. 263, Ekim 1979, s. 3. Bu yanlışlığa Hıfzı Toz da düşmüş ve Hisar'ı, 30 yıl yayımlanmış bir dergi olarak incelemiştir. Bkz: Hıfzı Toz, "Geçmişten Günümüze Köprü: Hisar Dergisi ve Hisarcılar, **Türk Yurdu**, S. 132, Ağustos 1998, s. 132-133. Hisarcıların dostluğu 30 yıldan fazla sürmüştür. Fakat **Hisar**, 23 yıl 11 ay yayımlanmış bir dergidir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

yışı yüzünden Türk edebiyatının gelenekle zayıflayan bağını yeniden güçlendirmek, yazdıklarını sanat ve edebiyatseverlere ulaştırmak, edebiyat ortamına seviye getirmek, “kökü mazide olan âti” çizgisinde eserler vermek, sosyalist sanat anlayışına karşı bir sanat hareketi oluşturmak gibi amaçlarla çıkar. Dergi, bu amaçlardan hiçbir zaman taviz vermeden yarım asra yakın yayımlanır. İlkeli yayımından dolayı, T. Sait Halman 1950-1975 arasını “Hisar Çığırını” olarak niteler. Ona göre **Hisar** çığırında, genelde sanatta özelde edebiyatta daha özelde şiirde gelenekle yenilik güçlü bir sentezle bağdaştırılmaya çalışılır. Bu çerçevede “*Hisar dergisi geçmişten gelen sanat varlık ve değerlerimizin başarıyla tazelenebileceğini göster(miştir)*”.² Ayrıca “...kendinden önceki millî edebiyat döneminden bu güne uzanan sağlam, güvenilir bir köprü olmuştur...”³

Ankara Halkevi’nde 1947-1950 arasında düzenlenen şiir günlerinde birbiriyle tanışan pek çok öğrenci-memur edebiyatçı, bir süreli yayın etrafında birleşebileceklerini görüp topluluk oluşturmaya karar verirler. Ulus’taki İstanbul Pasthanesinde Mehmet Çınarlı ve arkadaşları böyle bir topluluğa katılabileceklerin listesini yapar. Listede şu isimler yer alır: “*Munis Faik Ozansoy, İlhan Geçer, Mehmet Çınarlı, Halil Soyuer, Bekir Sıtkı Erdoğan, Gültekin Sâmanoğlu, Mustafa Necati Karaer, Fikret Sezgin, Yahya Benekay, Hasan İzzet Arolat, Osman Fehmi Özçelik*.”⁴ Ancak Bekir Sıtkı Erdoğan, bir toplulukta yer almaktan son anda vazgeçer. Halil Soyuer ilk hazırlıklara katılır, fakat derginin birinci sayısı çıkmadan gruptan ayrılır. Böylece bürokrat M. Faik Ozansoy, İlhan Geçer, Mehmet Çınarlı, memur Yahya Benekay, subay Gültekin Sâmanoğlu ve M. Necati Karaer ile o sıralarda tıp fakültesinde okuyan Fikret Sezgin, H. İzzet Arolat ve lise öğrencisi O. Fehmi Özçelik, Hisar topluluğunu oluşturur. Derginin 4. sayısından itibaren Nevzat Yalçın’ın topluluğa katılmasıyla sayı 10’a çıkar. Ancak kısa bir süre sonra Yahya Benekay, Fikret Sezgin, H. İzzet Arolat hem topluluktan hem de edebiyat ortamından uzaklaşınca sayı 7’ye düşer. Derginin yayımına ara verildiği dönemde (1957-1964) O. Fehmi Özçelik, avukatlık mesleğini daha iyi icra edebilmek için topluluktan ve

² “Hisar Çığırını”, **Hisar**, S. 210, Mart 1975, s. 16.

³ Nevzat Yalçın, “Hisar’dan Bakınca”, **Hisar**, S. 211, Nisan 1975, s. 23.

⁴ **Sanatçı Dostlarım**, İstanbul 1979, s. 44.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

edebiyat ortamından kopar.⁵ II. yayın dönemine 6 kişi ile başlayan **Hisar**, 1975'te M. Faik Ozansoy'un vefatı ile ilk kurucularından birini ve başyazarını yitirir. Bundan sonra topluluğun çekirdek kadrosu beş kişiye düşer. Bu beş kişi derginin yayın hayatının sonuna (Aralık 1980) kadar yollarına devam ederler.⁶

Sürelî yayınların genellikle ilk sayısında, amaçların ve ilkelerin ortaya konulduğu beyanname/manifesto yayımlanır. Hisarcılar, "Okuyucuyu kararında serbest bırakmak" düşüncesiyle beyanname yayımlamamışlardır. Beyanname yayımlamamaları, nelere karşı oldukları ve nelerin yanında yer alacaklarını bilmeyen, sanat görüşleri netleşmemiş bir topluluk olarak adlandırılmalarına sebep olur. Bu tür haksız nitelendirmeleri ortadan kaldırmak için, Hisar yazı kurulu üyeleri, derginin çıkışından 17 yıl sonra, Türk edebiyatında ilk defa bir radyo programında dört madde olarak ilkelerini açıklamışlardır. Bu ilkelerden üçü edebiyat, biri dil ile ilgilidir.

B. Hisarcıların Kaynakları

Kültür ve sanat hayatındaki oluşumlar; dönemlerinin tarihî, siyasî, toplumsal gelişmelerinin ürünüdür. Hisar topluluğunun oluşum ve gelişmesinde 1950-1980 arasındaki tarihî, siyasî ve toplumsal etkenlerin yanında dönemin edebiyat ortamının da büyük rolü vardır. Hisarcılar, Maviciler ve İkinci Yeni gibi oluşumlarda; 1946'dan itibaren başlayan çok partili sistemle demokratikleşme çabalarının etkisi olduğu yadsınamaz. Demokratikleşmenin geliştiği bir dönemde ortaya çıkan Hisarcıların; edebî bakımdan geleneğin iki temel kolunu oluşturan halk ve divan edebiyatı kaynağından beslendikleri görülür. Modern edebiyatın özellikle Genç Kalemler hareketinden, Hecenin Beş Şairinden, Yahya Kemal Be-

⁵ Bu konuda geniş bilgi için bakınız: Öztürk Emiroğlu, "Hisar Topluluğunun En Genç Üyesi Osman Fehmi Özçelik 50 Yıl Sonra Hisarcıları ve O Dönemin Sanat-Edebiyat Ortamını Anlatıyor", **Dil Dergisi**, S. 108, Ekim 2001, s. 53-63

⁶ **Hisar** dergisi ve topluluğu hakkında geniş bilgi için bakınız: Öztürk Emiroğlu, **Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Hisar Topluluğu ve Edebi Faaliyetleri**, Ankara, 2000, II. Baskı, Ankara 2007. Hıfzı Toz, "Geçmişten Günümüze Köprü: Hisar Dergisi ve Hisarcılar", **Türk Yurdu**, S. 132, 1998, s. 62-69.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

yatlı'dan, az da olsa Ahmet Haşim'den ve Ahmet Hamdi Tanpınar'dan etkilendikleri söylenebilir. Garip, sosyalist gerçekçilik ve İkinci Yeni anlayışlarına ise karşı çıkarlar. Kültürel yönden ise tarih, din, dil gibi değerler, yaşadıkları yerler ve anıları eserlerine kaynaklık etmiştir. Bu da Hisarcıların hem geçmiş edebiyattan hem de o edebiyatı besleyen kültür kaynaklardan yararlandıkları anlamına gelir. Bu unsurlardan nasıl yaralandıklarını örnekleriyle göstermeye çalışalım.

1. Halk Edebiyatı

Halk edebiyatı, Hisarcıların beslendikleri ilk kaynaklar arasında yer alır. Bir yandan halk edebiyatının biçim, mazmun, kalıp, ölçü, kafiye gibi özelliklerinden, diğer yandan bu edebiyatın kaynağını oluşturan halk kültüründen, gelenek ve görenekler ile diğer folklor değerlerinden faydalanırlar. Hisarcılar arasında halk edebiyatı geleneğinden beslenerek yeniden yana olan isimlerin başında M. Necati Karaer ve Gültekin Samanoğlu gelir. Karaer'in şu mısraları söylediklerimizi doğrulamaktadır:

*"Yitmemiş sıcaklığıyla gelir de gelir
Koroğlu'nun çağırdığı eski türkü,
Bakarsın rüzgar, bakarsın yağmur,
Düş olsa bile güzel, ama nerde
Sütbeyaz bir güvercin özgürlüğü"*⁷

Şaire göre halk edebiyatı kaynağı çağlar boyu Koroğlu'nun türküsündeki sıcaklığıyla bazen yağmur bazen rüzgar olarak sürmektedir. Sanatkarların bu kaynaktan beslenerek kendilerini geliştirmesi gerektiğine inanan Karaer, halk edebiyatında kullanılan hece ölçüsü, redif ve kafiye düzeni ile söyleyiş kalıplarından da yararlanır:

*"Hasretim saçını yolan rüzgara
Düşünce, beynimi kemiren yara,
Gözlerim beyhude kalkma ısrara
Bu sabah aynalar yüzümü yaktı"*⁸

⁷ "Çağların Türküsü", **Hisar**, S. 166, Temmuz 1971, s. 20.

⁸ "Aynalar", **Hisar**, S. 4, Haziran 1950, s. 5.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

Bu dörtlük halk edebiyatında çok kullanılan 6+5 =11'li ölçü ile yazılmıştır. Kafiye ve dilin kullanımında halk şiiri edası sezilmektedir. "Çarşılar Kapanmadan" şiirinde de halk edebiyatı kahramanları olan Aslı ve Kerem motifini kullanırken mısralarını da masal ve hikaye havasına sokar:

*"Aslı'ya yeniden tel-duvak,
Kerem'e bir tutam yağmur bulutu
Çobanlara biraz yıldız biraz ateş,
İsterseniz bir de söğüt yaprağı bıçak
Ve dağ başlarına halk halka duman,
Alalım, çarşılar kapanmadan."*⁹

Şehirli bir şairin geleneği yeniden diriltme düşüncesi ve şehir ortamından uzaklaşmak arzusuyla kırsalın doğallığını satın almaya çalışması bu mısralardaki hakim duygudur.

M. Necati Karaer kadar olmasa da zaman zaman halk şiiri formlarından faydalanan Hisarcılardan biri de İlhan Geçer'dir. Modern, kentli bir şair olarak yalnızlık ve aşk duygularını serbest tarzda çok işlemiş olsa da bazen hece ölçüsüyle halk şiiri havası sezdirenen şiirler yazmıştır. "Usul Usul" başlıklı şiiri söylediklerimize örnektir:

*"Katmer katmer açıl gönül bahçemde
Bir ipek çevre ol fakir bohçamda
Mecnun'um Leyla'sın dertli bahçemde
Kapımı yeniden çal usul usul"*¹⁰

Bu dörtlükteki katmer katmer, ipek çevre, bohça, Mecnun ve Leyla kelimeleri bir saz şairinin mısralarını andırır.

Halk edebiyatı kaynağından beslenen bir diğer Hisarcı, Gültekin Sâmanoğlu'dur. Aşağıdaki dörtlük çağdaş bir halk ozanın söyleyişine yakındır:

*"Bu sonbahar başka geldi
Bir Mamaklı kız tanıdım.
Deli gönlüm aşka geldi
Bir Mamaklı kız tanıdım"*¹¹

⁹ *Hisar*, S. 113, Şubat 1976, s. 8.

¹⁰ www.aruz.com/tsa-igeçer.htm

¹¹ *Hisar*, S. 2, Nisan 1950, s. 13.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

Hecenin 4+4=8'li ölçüsüyle yazılan bu dörtlük abab çapraz kafiye dizgisine sahiptir. Süsten ve sanatlı söyleyişten uzak sıradan bir insanın aşkı dile getirilmektedir.

Hisarcılar halk edebiyatı kaynağından faydalanırken halk kültürüne, köy ve kasaba kesiminden herkese çok saygılıdır. İçinden çıktıkları toplumun gerçeklerinden habersiz değillerdir. Duygularını, ülke gerçekliğine uygun, toplumsal değerleri istismar etmeden sevgi ve hoşgörü sınırları içinde dile getirmişlerdir. Herhangi bir ideoloji cenderesine girmeden, içinden çıktıkları toprağın çocukları olarak Anadolu realizmine uygun yurt sevgisini dile getiren şiirler yazmışlardır. İlhan Geçer'in "Türkiye'm Uyanıyor" başlıklı şiirinde söylenenlerin hepsi görülür. Şair, Türkiye'nin imar edilişinden duyduğu mutluluğu dile getirir:

*"Keyfince akmayacak gayrı
Seyhan, Sakarya, Tunca.
Alabildiğine yeşermiş tohum
Rahat topraklar boyunca*

*Kemirmiyor yeşil kurt, pembe kurt
Gönlümce büyümede pamuk;
Mesut günlere doğru Türkiye'm
Aydınlık ufuk"¹²*

Anadolu'nun modernleşmenin nimetlerinden yararlanmasından mutlu olan Hisarcılar, Anadolu insanının derdini dert, sevincini sevinç edinmişlerdir. Gültekin Samanoğlu'nun "Anadolu Türküsü" başlıklı şiiri bu dertlenişin ürünüdür:

*"Dağınık özelemler bir iç çekişte saklı,
Saklı; yağmur ki bulutta, yel ki yaprakta.
Yağmurda bereket, yelde durulu denkler;
Kavurmuş Anadolu'yu bir hain kurak
Kurak da kurak, kurak da kurak, kurak da kurak"¹³*

Kurağın kavurduğu Anadolunun yollarında, yaylarında kentlerinde, M. Faik Ozansoy romantik duygularla dolaşır. Ardahan'dan Edirne'ye dağ, ova, ırmak, orman ülkenin bütün güzellikleri mısralarına yansır:

¹² www.aruz.com/tsa-igeçer.htm

¹³ www.şairler-şairler.com

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

*"Durmaz eser başımda Uzunyayla rüzgarı
Her an tüter gözümde o hasretli Erzurum,
Kars'ın melâli, Erciyes'in bitmeyen karı.
Billur o çeşmeler ki su içtim yudum yudum"¹⁴*

Bu mısralar, Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Sanat" başlıklı şiirinde formülleştirdiği yazılmamış destan olan Anadolu'yu işleme anlayışının ürünü olarak görülebilir.

2. Divan Edebiyatı

Hisar topluluğunu oluşturan isimler arasında özellikle Munis Faik Ozansoy ve Mehmet Çınarlı divan edebiyatı kaynağından en fazla beslenen iki isimdir. Ozansoy, divan şiiri zevkiyle yazdığı için 1940'lı yıllarda edebiyat dünyasından dışlanmışsa da aruzla yazmayı sürdürmüştür. Bazı şiirleri sanat musıkisi formunda bestelenen Munis Faik'in "Gözlerin" şiirinin son beyti Nedim'in mısralarını hatırlatır:

*"Brak; bütün bir gece hayallerinle yorgun
Gözlerin, gözlerimin sularında uyusun!"¹⁵*

Mehmet Çınarlı, dünya görüşüne ve ruh yapısına uygun olduğu için aruz ölçüsüyle, divan şiiri zevkiyle yazmayı tercih etmiştir. Şiirlerindeki dil yalın ve imajlar yaşadığı döneme aittir. Kendisine has neo-klasik bir söyleyiş tarzı geliştirmiştir. Eserlerinin tümünde dil, ölçü ve kafiyeyi kendi emrine alan Çınarlı, son derece rahat söyleyişe sahiptir.¹⁶ Bir yılbaşı gecesindeki duygularını dile getirdiği şiirindeki şu beyit ondaki rahat söyleyişin kanıtıdır:

*"Coştukça hislerim kıyasız bir deniz gibi
Kartallaşan hayalime dünya dar olmalı"¹⁷*

Bu beyit, bir şairin gelenek içinde kalarak ne kadar ustaca yenilik yapabileceğine örnektir. Bir başka yılbaşında duygularını yine beyitler halinde ve aruz ölçüsüyle şöyle dile getirir:

¹⁴ www.siiirdefteri.com

¹⁵ www.siiirler-şairler.com

¹⁶ Mehmet Çınarlı, "Gerçek Hayali Aştı", *Şiir Tahlilleri 2*, İstanbul 2001, s. 449

¹⁷ Op. cit, s. 450.

"Derin bir ince sızıyla burkulur kalbim
Köküyle bağları kopmuş süslü çam gibiyim"¹⁸

Yeni yıla girerken yapılanları yadırgayan şair, gelenekle bağların kopuşuna hayıflanır. Kökünden kopan çam misali, geçmişle bağı kopan fert ve toplumun, bir gün kuruyacağı endişesi şiirin diğer mısralarda şairin ruhunu kemirir. "Köküyle bağları kopmak" ifadesi neo-klasik bir şair olan Y. Kemal Beyatlı'nın "Koca Mustâpaşa" şiirinin son kısmındaki mısraları hatırlatır. Mehmet Çınarlı'nın divan şiiri estetiğiyle yazdığı ve bir yandan Nedim diğer yandan Yahya Kemal'i çağrıştırdığı şiirlerinden biri "gülüm" redifli şiiridir:

"Saçlar ağardı, sanma ki yaşlanmışız gülüm
Vallahi neyse sendeki hoşlanmışız gülüm"¹⁹

Divan şiiri estetiğiyle ve arzu vezniyle yazdıkları şiirlerden dolayı Hisarcıların eskiden yana oldukları, divan şiirini savundukları şeklinde yorumlar yapılmıştır. Bu tür yorumlara karşılık Hisar'ın Ekim 1951 sayısında bir açıklama yayımlanır. O zamana kadar çıkan 18 sayıda bulunan 180 şiirden 32'sinin aruz vezniyle yazıldığı; serbest veya hece ölçüsüyle yazılmış şiirlerde olduğu gibi aruzla yazılmış şiirlerde de; "dilin, havanın yeni olmasına, kalıbın hâkimiyeti bulunmamasına" özen gösterildiği kaydedilir. Türkiye'de o dönemde asıl eleştirilmesi gereken hususun; "aruz ve hece vezniyle şiir yazılamayacağı" iddiasının uygunsuzluğuna vurgu yapılır.²⁰ Hisar'ı "aruzculukla itham etmenin manasını anlamakta güçlük" çektikleri, musiki anlayışları yönünden de alaturkacılıkla suçlanmalarına anlam veremedikleri belirtilir. Batı müziğine karşı olmadıkları, Hisar'da müzik üzerine çıkan yazılara bakıldığında görüleceğine ve yöneltilen suçlamaların dayanaksızlığına dikkat çekilir: "...Hisar ne aruz, ne alaturkacı, ne de inhisarcıdır. Bizi muhafazakarlıkla suçlandıranlar, bu tabirden eskiye körü körüne bağlanıp yeniliği reddetmeyi kastediyorlarsa, çıkardığımız 18 sayı bizim böyle bir düşünmeden ne kadar uzak olduğumuzu ispata kâfi gelir."²¹

¹⁸ www.aruz.com/m_cınarlı_yılbaşı_duyguları

¹⁹ "Sanma ki", **Hisar**, S. 153, Haziran 1970, s. 17.

²⁰ "Açıklamak Gerekirse", **Hisar**, S. 18, Ekim 1951, s. 6.

²¹ Op. cit., s. 7.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

Yazının devamında geleneksel ile bağlarını kesmeyeceklerini ve yeniliklere açık olduklarını vurgularlar. Bu bağlamda eskiyi red ve taklit etmeden, tekrara düşmeden, gelenekten ilham alarak günün şiirini vermek prensibiyle hareket ettiklerini söylerler. Kendilerini aruzculukla ve muhafazakârlıkla suçlayanların neden böyle bir tavır içerisinde olduklarını ise şöyle ifade ederler: “Yeni şairlerin nazarında bilmedikleri aruz, kullanmadıkları hece vezniyle şiir yazmak gerilik, okuyup anlamaya yetişme tarzlarının müsait olmadığı bütün geçmiş şairlerimiz değersizdir. Tilkinin yetişemediği üzüm ekşi demesi cinsinden basit bir his tezahürü ileri düşünüşün bir nişanesi olarak yazılarında konuşmalarında yıllar yılı tekrar edildi.”²² Burada dikkat çekildiği gibi geleneksel edebiyatı bilmeyenler, o zevkle eserler verenleri yersiz bir şekilde suçlamışlar ve kötü gösterme gayreti içine girmişlerdir. Hisarcılar bu suçlamalara aldırış etmeden ve gelenekten kopmadan “yeni”lik yapılabileceğini göstermeye gayret etmişlerdir. Gelenekten kopmadan yeni olunabileceği T. Stearnes Eliot’un “yeni olan yeni olduğu için geleneklidir”²³ sözünü hatırlatır. Bu söz bir yandan Hisarcıları doğrularken diğer yandan ne kadar istenirse istensin gelenekten tamamen kopulamayacağını ve yeninin kaynağını gelenekten aldığı gerçeğini dile getirir.

3. Modern Edebiyat

Modern edebiyatın başlamasından yaklaşık bir asır sonra çıkan **Hisar** dergisindeki yazılarda, Tanzimat’tan sonraki modernleşme sürecinden yana oldukları dile getirilir. Ancak modern edebiyat ürünlerinin Batı Avrupa edebiyatlarının kopyası olmasına karşı çıkarlar:

“... *Hisar’ı* çıkaranların üzerinde birleştikleri ikinci ilke, modern Türk edebiyatının Batı’nın bir kopyası olmaktan çıkarılıp millî bir karaktere kavuşturulmasıdır. Son çeyrek asırda büyük şair ileri şair diye takdim edilenlerden birçoğunun ortaya getirdikleri eserlerin, Batıdaki asılları birer ikişer bulunup çıkarılıyor. Ama hareket durmuyor. Bu sefer de yeni şairler yeni akımların

²² “Yeni Şiir”, **Hisar**, S. 9-10, Ocak-Şubat 1951, s. 12.

²³ *Literatura Teoria Metodolgia*, Varşova 1998, s. 350.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

ürünlerini aktarıyorlar. Batı edebiyatı iyice incelenip, bu edebiyatın ürünlerinden faydalanılması elbette lüzumludur. Ama bu faydalanma hiçbir zaman taklitçilik ve kopyacılık şeklinde olmamalıdır.”²⁴

Burada da vurgulandığı gibi Hisarcılar yerli karakter taşıması şartıyla modern edebiyattan yanadırlar. Batıda yazılmış eserleri kopya ederek milli bir sanat vücuda getirilemeyeceğini sürekli hatırlatırlar. Onlara göre modern dönemde geleneksel edebiyattan faydalanmanın formülünü Yahya Kemal şu beytiyle ortaya koymuştur:

*”Ne harabî ne harabatiyim
Kökü mazide olan atiyim”.*

Hisarcılar bu doğrultuda Yahya Kemal’in "neo-klâsik" ve az da olsa Ahmet Haşim’in sembolist anlayışı etkisinde şekilde gelenekçi ama içerikte modern şiirler yazmışlardır. Munis Faik’in eskiye körü körüne bağlı olmayan geleneği taklit etmeden şiirler yazması bunun kanıtıdır. Aşağıdaki mısralar, Munis Faik’in eskiyi taklit etmeden Ahmet Haşim’in "Bir Günün Sonunda Arzu" ve "Bahçe" şiirlerindeki mısralarını hatırlatır tarzda fakat kendine özgü yazdığının göstergesidir:

*”Yine kuşlar, alev kanatlarla,
Uçtular, uçtular o beldelere..
Ve bulutlar, sürülmüş atlarla,
Koştular, koştular o beldelere”²⁵*

Ozansoy’un "Yollarda" şiiri ise Hecenin Beş Şairini hatırlatır:

*”Yollarda inledim neye inler bu kaval sesi,
Rüzgar niçin susar, neden ıssız bu yaylalar?
Hepsinde bir garipliğin üzgün düşüncesi,
Hepsinde ayrılıkları söyler terâne var”²⁶*

Hisarcılar, A. Hamdi Tanpınar’ın sanat anlayışından ve eserlerinden de beslenmişlerdir. İlhan Geçer’in "Hatıralar Şehri"

²⁴ "Radyoda Hisar Saati", **Hisar**, S. 113, Şubat 1967, s. 17-18 / S. 114, Mart 1967, s. 16-17-18.

²⁵ "Yollar", **Hisar**, S. 5, Temmuz 1950, s. 4.

²⁶ www.siiirdefteri.com

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

başlıklı şiirindeki mısralar Tanpınar'ın "Bursa'da Zaman" şiirini çağrıştırır:

*"Mahzun servilerde uhrevî sada
Mesut yalnızlığında Emirsultan.
Hatıralar şehri zümrüt Bursa'da
Rüzgarların kanadındadır zaman"*²⁷

İlhan Geçer, modern şehirli bir şair olarak pek çok şiirinde hayat karşısında olumsuz tavır almış ve mutsuz tablolar çizmiştir. Ancak mutsuzluk şiirlerinde bile ustaca lirik söyleyişler gösterdiğine şahit oluruz. Şu dördlük söylediklerimizin kanıtıdır:

*"Yaz sularında yakamoz saçlarımız
Şehnaz yüzünüz dolu ama asma bahçeler
Haziran saksılarda gül gül açınız
Düşmesin gönlünüze esmer geceler"*²⁸

Buradaki yakamoz saçlar, she naz yüz, asma bahçeler, esmer geceler dördlüğe lirik ve romantik bir eda vermektedir. İlhan Geçer gibi Gültekin Sâmanoğlu da aşk ve ayrılıktan çok söz eden lirik söyleyişli bir şairdir.

*"Gözlerindeki o aydınlık gülüşle,
Ben –demiştin- yeşil gözleri severim.*

*Şimdi ben, pişmanlıklarla yılgın, yenik;
Yıllardır aradığım o eski düşünle,
Gözlerim yemyeşile dönsün isterim;
Ne var ki umutlarım darmadağınık"*²⁹

Modern şair ve yazarlar kişisel ıstıraplarına veya neşelerine zaman zaman yaşadıkları mekânları, eşyaları ve coğrafyaları katar. Çocukluk ve gençlik yıllarının geçtiği yerler zaman zaman mısralara yansır. Hisarcıların da mısralarına değişik renkleriyle yansıyan ve onlara ilham kaynağı olan mekânlardan biri İstanbul'dur. M. Necati Karaer, İstanbul'un kendisine nasıl bir ilham kaynağı olduğunu ve aşk duygusunu harekete geçirdiğini bir şiirinde şöyle anlatır:

²⁷ www.aruz.com/tsa-igeçer.htm

²⁸ "Şehnaz Beste", **Bir Bulut Geçti**, Ankara 1973, s. 8.

²⁹ "Duyabildiğince Gel", **Hisar**, S. 178, Temmuz 1972, s. 15.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

"Değişen belki Boğaz'ın suları,
Bu İstanbul sabahında seni buluyorum.
Nasıl söylemeli bilmem ki –aşağı yukarı-
Ben İstanbul'a geldim mi İstanbul oluyorum"³⁰

Şiirin devamında modern bir şairin kente bakışı yanında, sade bir insanın sevdiğine duygularını kent üzerinden ifade edişi vardır.

"Beni Eyüb'e götürür bulutlar,
Belki onların da bir bildiği var.
Şarabım Beyoğlu, ekmeğim Üsküdar
Ben İstanbul'a geldim mi İstanbul oluyorum"³¹

İlhan Geçer'in pek çok şiirinde de İstanbul'un değişik semtleri ve özellikleri mısralarını anlamlandırır. "Dönsen Şafaklarda" başlıklı şiirde, İstanbul'dan ayrılışına Kızkulesi ile birlikte balıklar ağlasa dahi, beklediğinin peşine yollara düşeceğini söyler:

"Çocuk türkülerimin içinden çıkıp gelsen
Bana kederlerin en güzelini getirsen
Sonra İstanbul'u bırakıp gitsem
Kızkulesi sırsıklam ağlasa
Karidesler pırıl pırıl balıklar ağlasa
Bulanık güneşlerde düşsem yollara"³²

Hisarcıların, yıllarını geçirdikleri kent olan Ankara da şiirlerinde İstanbul kadar yeri olan bir şehirdir. Semtleri, caddeler, binaları, parkları ve insanları ile Ankara, İlhan Geçer'in "Bir Şehrin Hikayesi" başlıklı şiirine ilham kaynağı olur:

"Şimdi Altındağ'da akşam olmaktadır
Koyu gölgeler düşmüş sokaklardan.
İşçiler odacılar ellerinde ekmeğe soğan
Gecekondularına yollanmaktadır."³³

Hisarcılar, Türkiye'de 1970'li yıllardaki anarşi ortamından uzak kalmak için çok çaba harcamışlardır. Topluma yol gösteren aydınlar olarak; barış, adalet, kardeşlik gibi değerleri öne

³⁰ "İstanbul Olmak", **Hisar**, S. 157, Ekim 1970, s. 7.

³¹ İbidem

³² www.aruz.com/tsa-igeçer.htm

³³ İbidem

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

çıkarmışlardır. M. Faik Ozansoy'un bir dördlüğü bütün Hisarcıların bu konudaki görüşlerini özetlemektedir:

"Doğru yol barış yoludur;
Ne sağa, ne sola sapış.
Elinde şu güzel düstur:
Dostu sev düşmanla barış"³⁴

Bu dördlükte; ne sağ ne sol ideolojilere bulaşmadan sanat yapmak istedikleri dile getirilmektedir: "... Bize göre şairin veya yazarın kalemini herhangi bir ideolojinin hizmetine vermesi onun bir sanatçı olarak ölümü demektir. Sanat eserinin bir propaganda vasıtası haline getirilmesinin kesinlikle karşısındayız".

Sanatın ideolojilerin hizmetine verilmesine karşı çıkan Hisarcılar, modern edebiyat döneminin 1941'de yayımlanan **Garip** başlıklı kitapla başlayan anlayışına karşı çıkmışlardır. Bu bağlamda şiirde ölçü ve kafiyeyi atan, şiiri hayal ve tasvirlerden kurtarmayı amaçlayan, şairanelikten uzak Garip anlayışına "ilk sistemli tepki"³⁵ onlardan gelmiştir. Ancak Hisarcıların bildiri ile ortaya çıkmaması, dergi ve topluluğun; Garip şiir hareketine ve sosyalist gerçekçi sanat anlayışına tepki oldukları gerçeğinin uzun süre görmezlikten gelinmesine yol açmıştır. Fakat başyazar M. Faik Ozansoy'un ve özellikle Mehmet Çınarlı'nın **Hisar**'daki yazıları her iki anlayışa da karşı olduklarının kanıtıdır. **Hisar**'ın ilk sayısındaki ilk yazının son kısmında Ozansoy'un şu ifadesi, Garip şiir anlayışına tepki olduklarının kanıtıdır: "*Gerçekten tenkidin kendisi değil, hatta gölgesi, rüzgarı mevcut olsaydı, kendisini yeni sanan köksüz şiirin, hâlâ bir kuru yaprak gibi, ortada kalması mümkün olur*

³⁴ "Yakınma", **Hisar**, S. 164, Mayıs 1971, s. 20.

³⁵ Ali Bulut, "Türk Şiirinde En Çarpıcı Değişmeyi Yapan Garip Akımına İlk Sistemli Tepki: Hisarcılar", 19 Mayıs Ün. **Eğitim Fakültesi Dergisi**, S. 6, 1991, s. 1. Hakan Sazyek de "Garip hareketine yönelik 1950 sonrasında ilk tepki"nin Hisarcılardan geldiğini kaydeder. Bkz: **Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi**, İstanbul 1996, s. 333. İlhan Geçer, "...Hisar dergisi, yıkıcı Garip hareketine, dildeki tasfiyeciliğe, karşı bir tavırla yayın hayatına atılmıştır." ifadesiyle derginin yayınlanış nedenini açıklar. **Cumhuriyet Döneminde Türk Şiiri**, Ankara 1987, s. VIII. Beşir Ayvazoğlu, **Hisar**'ın "...aynı zamanda Garip akımına ve bu akıma tepki olarak doğup hızla anlamsıza doğru kayan İkinci Yeniye de karşı ciddi bir tepki..." olduğunu kaydeder. **Geleneğin Direnişi**, İstanbul 1996, s. 256.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

muydu?"³⁶ Burada da değinildiği gibi Hisarcılar, Garip hareketini; Batı şiirini taklit³⁷, millî veya yerli sanat anlayışını zayıflatmak, şiiri gelenekten koparmak, ideolojiye alet etmek, estetik zayıflık gibi noktalardan eleştirmişlerdir. Hisarcıların karşı çıkışları, Garip şiir anlayışıyla sınırlı kalmaz, onları destekleyen Nurullah Ataç'a ve sosyalist gerçekçi anlayışla sanat yapan **Kaynak**, **Yeni Ufuklar** ve **Mavi** gibi dergileri de kapsar. Mehmet Çınarlı, Nurullah Ataç'ın bir eleştirisine verdiği cevapta, sanat anlayışlarında "yeni"nin yerini ve "yeni"ye bakış açılarını şöyle anlatır: "Ataç gibi biz de yeni olanı, taze olanı sever ve tutarız. Ama yeniyi sevmek için -kendi beğendiği şairlerin yaptığı şekilde- eskiyi inkâr etmek, kötülemek lâzım geldiğine inanmadığımız gibi, yeniyi bulmak için sanatı feda etmiye de akıl erdiremeyiz. "Yeni Şiir" sözü bir terkiptir. Meydana getirilen eserin "yeni şiir" olabilmesi için, önce şiir olması icap eder."³⁸

Hisarcılar, İkinci Yeni şairlerini ne gelenekçi ne de modern olabilmiş, arafta sanatkarlar sayarlar. Mehmet Çınarlı, İkinci Yeni şairlerinin konumunu şöyle belirler: "Zavallı "İkinci Yeniciler" artık iki câmi arasında kalmış beynamaz gibiydiler. Aydını, en aydını da dahil, okuyucuya kendilerini sevdiremedikleri gibi, "eylemci marksist"leri de kızdırmışlardı. "Soyut"tan, "anlamsız"dan vazgeçip, doğru dürüst şiir yazmak güç, hele böyle bir yol tutarak sıvılmak, birbirlerini öve öve balon gibi şişirdikleri şöhretlerini devam ettirmek imkânsızdı. Çareyi marksist yazarlara yaklaşmakta buldular. Önce onlara dergilerinin sayfaları açıldı, sonra kolları, yürekleri..."³⁹

Bu satırlarda da vurgulandığı gibi Hisarcılar, modern edebiyat döneminde sanatı ideolojilerin hizmetine verenlerle mücadele etmişlerdir.

³⁶ "Tenkid ve Şiir", **Hisar**, S. 1, Mart 1950, s. 3.

³⁷ Mehmet Çınarlı, **Hisar**'da kaleme aldığı "İki Kitabın Düşündürdüğü" başlıklı yazısında bilimde, teknikte ve sanatta batıyı taklit etmekle yetinildiğini söyleyerek Garipçilerin bu işi hangi boyuta taşıdıklarını örnekleriyle ortaya koyar: "Bizde şu acayip şiirin öncüleri sayılan şairlerden Fransızca'ya tercümeler yapıldığını duyan bir arkadaşımız "Aman dikkat etsinler, demişti, asılları ortaya çıkar. Fransızca'ya yapılan tercüme bilmem ama Türkçe'ye yapılan çevirmeler bu muhterem öncülerin eserlerinin asıllarını sık sık meydana çıkarıyor..." Bkz: **Hisar**, S. 26, Haziran 1952, s. 5-16.

³⁸ Mehmet Çınarlı, "Ataç'ın Bir Yazısı Üzerine", **Hisar**, S. 11, Mart 1951, s. 5.

³⁹ "İşin İç Yüzü", **Hisar**, S. 135, Aralık 1968, s. 3. Aynı yazı için bkz: **Halkımız ve Sanatımız**, Hisar Yay., Ankara 1970, s. 58-61.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

4. Tarih

Tarih, milletlerin hafızası ve hazinesidir. Bunun bilincinde olan Hisarcıların beslendiği kaynaklardan biri Türk tarihidir. Onların geçmişe ve tarihe yaklaşımı; Y. Kemal Beyatlı çizgisinde ırkçı olmayan kültür ve sosyolojik milliyetçilik esasına dayanır. Anadolu'nun yurt yapılışından hareketle ve İslamiyet sonrası ağırlıklı olmak üzere tarihten güç alma anlayışını benimsemişlerdir. Bu, onların İslamiyet öncesine ilgi göstermedikleri anlamında algılanmamalıdır. Başlangıçtan kendi dönemlerine, bütün Türk tarihine bir bütün olarak bakmışlardır. Gültekin Sâmanoğlu'nun "Malzagirt" başlıklı şiiri söylediklerimizin delilidir:

*"O ki, Anadolu'ya ötedenberi tanış:
Asya'dan Aktoprağa düşen cemrenin ilki,
Kulağına okunan ezanla adı konmuş
Fatih Sultan Mehmet'in, Yunus Emre'nin
Sinan'da kubbe, kemer; Yahya Kemal'de beyit.*

*Ve nice kahramanın yüzü suyuna hürmet:
Bilge Kağan, Kül Tigin ve bütün töresiyle
Orkun anıtlarının yıllar süren düşü bu;
Dağı, gölü, ırmağı; yanıyla, yöresiyle
Asya'nın Avrupa'ya doğru yürüyüşü bu..."*

Toplumsal hafızayı canlı, geçmiş ve hal arasında bağlantı kurup geleceğe ışık tutmak için tarihe önem vermek gerektiği **Hisar**'daki pek çok yazıda dile getirilmiştir. Tarihin, şiir, hikaye, roman gibi edebiyat ürünlerini zenginleştirdiği vurgulanmıştır. Bu yüzden Hisarcıların eserlerinde temel temalardan biri tarihtir. M. Faik Ozansoy, "Yollarda" şiirinin altıncı dördlüğünde tarihin gücüne değinir:

*"Her yerde ırkımın izi, her yerde geçmişim,
Her yerde ceddimin bana bir ders olan sesi;
Toprakta, dalgalarda ve mermerde geçmişim,
Her yerde Türklüğün o büyük ruhu, gölgesi"⁴⁰*

⁴⁰ www.siidifteri.com

İlhan Geçer'in Bursa ile ilgili yazdığı şiirinde de savaş sahaneleriyle birlikte tarihteki zaferler gözlerinin önünde canlanır:

*"Gümüslü' fecirle tutuşan kümbet
Fani zaman akar 'Nilüfer'
Türbelerde hâlâ mukaddes nöbet
Ova, fethin nal seslerini dinler"⁴¹*

Hisarcılarda tarih bilincinin kuvvetli olmasında; M. Faik Ozansoy ve İlhan Geçer dışındakilerin 1923'ten sonra doğmuş olmalarının, 1930'lu yıllardaki şuurlu çocukluk dönemlerini Türkiye Cumhuriyetini kuran ruhu ve gücü tanıyarak yetişmelerinin payı vardır. İstiklal Savaşına katılmış dedelerinin veya babalarının yaşadıkları tarihi olayları kendilerinden sözlü hikâyeler ve anılar olarak dinleyerek Anadolu'nun değişik şehir ve kasabalarında yetişmişlerdir. Ankara'daki öğrencilik ve memuriyet hayatlarında da çocukluk yıllarında dinledikleri hikayelerin kahramanlarını görüp milli heyecanlarını güçlendirmişlerdir. Alemdar Yalçın, yakın tarihte savaş görmeden yetişmiş bir nesil olarak; vatan, millet ve insanlık konularında Hisarcıların duyarlılıklarını onlardaki tarih bilincinin yüksek oluşuna bağlar.⁴²

Hisarcılar muhteşem tarihi ve parlak maziyi, övünülecek bir değer değil, ders alınıp büyük işler yapmak için güç kaynağı olarak görmüşlerdir. Topluluk dışında yer alsalar da derginin tarih, kültür ve sanat çizgisine yazılarıyla yön veren isimlerden biri Cemil Meriç diğeri Mehmet Kaplan'dır. Her iki ismin, Türk tarih ve medeniyeti ile Avrupa tarih ve medeniyeti üzerine dengeli ve ideolojiden uzak yazıları sadece Hisarcılara değil pek çok kimseye kılavuzluk etmiştir.

5. Din

Hisarcıların beslendiği bir diğer kaynak dindir. Onlara göre başka değerler gibi din de sanatçılar için ilham kaynağıdır. Mehmet Çınarlı'nın, 1970'li yıllarda din eğitimi veren okullarla ilgili tartışmalara dikkat çektiği bir yazısındaki ifadeleri söyledikle-

⁴¹ www.aruz.com/tsa-igeçer.htm

⁴² Alemdar Yalçın, "Hisar Şairlerinin Otuz Yılı", *Hisar*, S. 270, Mayıs 1980, s. 15.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

rimizi doğrulamaktadır: "*Rastgele din okulu açılması da, bu okulların büsbütün kapatılması da yanlıştır. Din adamının bilime sırt çevirmemesi, aydının da dine saygılı olması gereklidir.*"⁴³ Hisarcılara göre dinde ifrat ve tefrite kaçılmamalıdır. Fert ve toplumun ruhen sağlıklı olabilmesi için dinin lüzumuna vurgu yapmışlardır. M. Faik Ozansoy, "Yollarda" şiirinin onuncu dördlüğündü Bursa'da kılınacak bir bayram namazının vereceği huzuru şöyle dile getirir:

"Abdest alıp çınarlı şadırvanda bir sabah;
Kılmak Yeşil'de vecd ile bayram namazını;
İslamı anlatırken ezan nerededir felah,
Duymak içimde Tanrı'ya bağlanma hazzını"⁴⁴

M. Faik Ozansoy, bir başka şiirinde yalnızlığını, garipliğini Allah'a sığınarak giderir:

"Senden yakınlım kaldı mı?
Önümdesin arkamdasın...
Tanrım, insan bunaldı mı
Seni nasıl aramasın?"⁴⁵

Hisarcılar, dini değerlere çok kıymet vermişlerdir. Ancak seküler sanatkarlar olarak din konusuna yazı ve şiirlerinde pek fazla değinmemişlerdir.

6. Dil

Hisarcılar, **Genç Kalemler**'in dilde ileri sürdükleri görüşlerin 1950'den sonraki temsilcileri kabul edilebilir. Türkçenin sadeleşmesini **Genç Kalemler**'in ortaya koyduğu esaslar doğrultusunda benimsemişler ve "tasfiyeciliğe" karşı çıkmışlardır. Hisarcıların dört ilkesinden biri dil konusundadır: "*Bizim üzerinde titizlikle durduğumuz ve birleştiğimiz dördüncü bir nokta da dil konusudur... Yalnız şunu tekrarlayayım ki biz yaşayan canlı Türkçenin edebiyat dili olmasına taraftarız. Halkın konuştuğu dilden ayrı bir yazı dili, adeta yeni bir divan dili yaratılmasını son derece zararlı buluyoruz.*"⁴⁶

⁴³ Mehmet Çınarlı, **Halkımız ve Sanatımız**, Ankara 1970, s. 12.

⁴⁴ www.siirdefteri.com

⁴⁵ "Yakınma", **Hisar**, S. 69, Eylül 1969, s. 23.

⁴⁶ "Radyoda Hisar Saati", **Hisar**, S. 113, Şubat 1967, s. 17-18 / S. 114, Mart 1967, s. 16-17-18.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

Hisar dergisinin adı bile hem dil hem düşünce yönünden önemli bir ayrıntıya işaret eder. Bu ayrıntıyı Mehmet Çınarlı şöyle açıklar: "...*Hisar* adı, rastgele uydurulmuş değildir. Bir birleşme, bir savunma anlamı var o kelimedede. *Hisar* adı, milli kültüre ihanet eden, milli değerleri yok etmeye çalışanlara, dilimizi edebiyatımızı soysuzlaştırmayı gaye edinenlere karşı bir savaş çağrısıdır..."⁴⁷

Bu çerçevede Hisarcıları bir araya getiren değerlerden biri dildir: "... *Biz mümkün olduğu kadar arı ve duru bir Türkçeyle yazmaya önem vermekle birlikte, dilde tasfiyeciliğin, kelimelerle ırk ayrımı yapmanın karşısına çıkıyorduk.*"⁴⁸ Mehmet Çınarlı'nın bu cümlesi dilde yenilik adına Türkiye'de 1960 ve 70'li yıllarda ideoloji adına yapılan tasfiyeciliği hatırlatır. İdeolojilere göre edebiyat, bilim, süreli yayın ve günlük hayatta dil kullanımı anlayışı Türk dilinin doğal tarihi gelişimine müdahale olduğu gibi dile de büyük zarar vermiştir.

Hisarcılar, toplumun ortak değeri olan dile herkesin sahip çıkmasını ve duyarlı olmalarını istemiştir. Dilin doğal gelişimine müdahalelere karşı çıkmışlardır. Çünkü dile müdahale halk düşüncesine saygısızlık olduğu gibi dili de fakirleştirmeye götürmüştür. Dilde yenileşmenin kaçınılmaz olduğunu ancak, yenileşmenin uydurma değil türetme yoluyla dilin kurallarının dışına çıkılmadan yapılmasını savunmuşlardır. Doğal dilin milletin tamamı tarafında kullanıldığı için edebiyat ürünlerini de bu dille yazmak gereğini duymuşlar ve bu düşünceyi benimsemişlerdir. Hisarcılar, isimlerine uygun olarak kültür ve sanat hayatını isimlerine uygun olarak *Hisar* içinde korumaya ve geliştirmeye çalışmışlardır.

C. Sonuç

Sanat eserleri, meydana geldikleri devrin tarihi ve kültürel olaylarından, sanatkârların karakterlerinden, toplumsal ilişkilerden izler taşır. Edebiyat eserlerindeki bu izleri takip etmek ve ortaya çıkarmak edebiyat bilimi açısından bir zorunluluktur. Bu bağlamda bu incelemede, şehirli bürokrat şair

⁴⁷ "Yirmi Birinci Yıla Girerken", *Hisar*, S. 150, Mart 1970, s. 4.

⁴⁸ Mehmet Çınarlı, "Çeyrek Asır Geçti", *Hisar*, S. 210, Mart 1975, s. 4.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

ve yazarlar olarak Hisarcıların beslendiği kaynaklar gösterilmeye çalışılmıştır. "Yeni gelenekçi" bir topluluk olarak, "sanat için sanat" anlayışıyla geçmişe ve geleneklere saygılı⁴⁹, estetik ölçülerden uzaklaşmamak kaydıyla toplumsal sorunları ideolojilere bulaşmadan yansıtmaya gayret etmişlerdir. Hisarcılar, Yahya Kemal Beyatlı'nın neo-klasizmini bireysel meziyetleriyle birleştirerek bir yandan Genç Kalemler, diğer yandan Hecenin Beş Şairi'ne, Ahmet Haşim ve A. Hamdi Tanpınar'a yaklaşan bir çizgide ürünler vermişlerdir. Bu çerçevede Hisarcıların beslendikleri temel kaynakları bu kısa yazıda tespit ve tahlile çalıştık. Elbette konu daha geniş çerçevede ele alınmaya açıktır.

KAYNAKÇA

AYVAZOĞLU, Beşir; **Geleneğin Direnişi**, İstanbul 1996.

BULUT, Ali; "Türk Şiirinde En Çarpıcı Değişmeyi Yapan Garip Akımına İlk Sistemli Tepki: Hisarcılar", 19 Mayıs Üniversitesi **Eğitim Fakültesi Dergisi**, S. 6, 1991.

ÇINARLI, Mehmet; "Yeni Şiir", **Hisar**, S. 9-10, Ocak-Şubat 1951, s. 12.

ÇINARLI, Mehmet; "Ataç'ın Bir Yazısı Üzerine", **Hisar**, S. 11, Mart 1951, s. 5.

ÇINARLI, Mehmet; "Açıklamak Gerekirse", **Hisar**, S. 18, Ekim 1951, s. 6.

ÇINARLI, Mehmet; "Bir Mucize mi Bekleniyor", **Hisar**, S. 101, Şubat 1966, s. 6.

ÇINARLI, Mehmet; **Halkımız ve Sanatımız**, Ankara 1970.

ÇINARLI, Mehmet; "İşin İç Yüzü", **Hisar**, S. 135, Aralık 1968, s. 3.

ÇINARLI, Mehmet; "Sanma ki", **Hisar**, S. 153, Haziran 1970, s. 17.

⁴⁹ İlhan Geçer, "Bir Yeni Dünya Kurmuşum", **Hisar**, S. 200, Mayıs 1974, s. 10.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

- ÇINARLI, Mehmet; "Çeyrek Asır Geçti", **Hisar**, S. 210, Mart 1975, s. 4.
- ÇINARLI, Mehmet; **Sanatçı Dostlarım**, İstanbul 1979.
- ÇONGUR, Rıdvan; "Radyoda Hisar Saati", **Hisar**, S. 113, Şubat 1967, s. 17-18 / S. 114, Mart 1967, s. 16-17-18.
- DOĞAN, Erdal; **Edebiyatımızda Dergiler**, İstanbul 1997.
- EMİROĞLU, Öztürk; **Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Hisar Topluluğu ve Edebi Faaliyetleri**, Ankara 2000, II. Baskı, Ankara 2008.
- EMİROĞLU, Öztürk; "Hisar Topluluğunun En Genç Üyesi Osman Fehmi Özçelik 50 Yıl Sonra Hisarcıları ve O Dönemin Sanat-Edebiyat Ortamını Anlatıyor", **Dil Dergisi**, S. 108, Ekim 2001, s. 53-63.
- GEÇER, İlhan; "Uzak Hatıralar", **Hisar**, S. 165, Haziran 1971, s. 23.
- GEÇER, İlhan; "Şehnaz Beste", **Bir Bulut Geçti**, Ankara 1973, s. 8.
- GEÇER, İlhan; "Bir Yeni Dünya Kurmuşum", **Hisar**, S. 200, Mayıs 1974, s. 10.
- GEÇER, İlhan; **Cumhuriyet Döneminde Türk Şiiri**, Ankara 1987.
- GÜNYOL, Vedat; **Sanat ve Edebiyat Dergileri**, İstanbul 1986.
- HALMAN, Talat S.; "Hisar Çığır", **Hisar**, S. 210, Mart 1975, s. 16.
- HALMAN, Talat S.; "Yirmi Birinci Yıla Gिरerken", **Hisar**, S. 150, Mart 1970, s. 4.
- KAPLAN, Mehmet; **Şiir Tahlilleri 2**, İstanbul 2001.
- KARAER, Mustafa N.; "Aynalar", **Hisar**, S. 4, Haziran 1950, s. 5.
- KARAER, Mustafa N.; "Çağların Türküsü", **Hisar**, S. 166, Temmuz 1971, s. 20.
- KARAER, Mustafa N.; "Çarşılar Kapanmadan", **Hisar**, S. 113, Şubat 1976, s. 8.
- KARAER, Mustafa N.; "Hisar 30 Yaşını Doldururken" **Hisar**, S. 263, Ekim 1979, s. 3.
- OZANSOY, Munis F.; "Tenkid ve Şiir", **Hisar**, S. 1, Mart 1950, s. 3.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

-
- OZANSOY, Munis F.; "Yollar", **Hisar**, S. 5, Temmuz 1950, s. 4.
- OZANSOY, Munis F.; "Yakınma", **Hisar**, S. 164, Mayıs 1971, s. 20.
- SÂMANOĞLU, Gültekin; "Bir Mamaklı Kız Tanıdım", **Hisar**, S. 2, Nisan 1950, s. 13.
- SÂMANOĞLU, Gültekin; "İstanbul Olmak", **Hisar**, S. 157, Ekim 1970, s. 7.
- SÂMANOĞLU, Gültekin; "Duyabildiğince Gel", **Hisar**, S. 178, Temmuz 1972, s. 15.
- SAZYEK, Hakan; **Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi**, İstanbul 1996.
- TOZ, Hıfzı; "Geçmişten Günümüze Köprü: Hisar Dergisi ve Hisarcılar", **Türk Yurdu**, S. 132, 1998, s. 62-69.
- TURİNAY, Necmettin; "Hisar'ın Künyesi", **Türk Edebiyatı**, S. 120, Ekim 1983, s. 38.
- ULICKA, Danuta; *Literatura Teoria Metodolgia*, Varşova 1998.
- YALÇIN, Alemdar; "Hisar Şairlerinin Otuz Yılı", **Hisar**, S. 270, Mayıs 1980, s. 15.
- YALÇIN, Nevzat; "Hisar'dan Bakınca", **Hisar**, S. 211, Nisan 1975, s. 23.

www.aruz.com

www.siiirdefteri.com

www.siiirler-sairler.com

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*